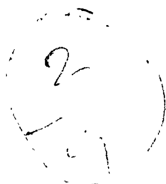
ప్రాయశ్చిత్త పద్ధ నిర్ణయము

"ప్రాయశ్చిత్త ప్రశ్ననిర్ణయము."

శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య వర్యేత్యాది సకల
బిరుదావళీ విరాజమాన శ్రీశృంగేరీ విరూపాక్ష పీఠ
బాలస్వాములు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ స్వాము
ల వారిచే రచియింప బడినది.

బెజవాడ మారుతి ముద్రాక్షరశాల యందు
గుంపెని హనుమంతరావుచే
ముద్రింపఁబడినది.

1918.

ఓం.

బ్రహ్మానందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం।
విశ్వాతీతం గగన సదృశం తత్త్వమస్యాది లక్ష్యం।
ఏకం నిత్యం విమలమచలం సర్వధీసాక్షి భూతం।
భావాతీతం త్రిగుణ రహితం సద్గురుం తం నమామి॥

—(o)—

"ప్రాయశ్చిత్త పశు నిర్ణయము."

శ్రీ మత్పరమ హంస పరివ్రాజ కాచార్య వర్యేత్యాది సకల
బిరుదావళీ విరాజమాన శ్రీ శృంగేరీ విరూపాక్ష పీఠ
బాలస్వాములు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ స్వాము
ల వారిచే రచియింప బడినది.

—:o:—

బెజవాడ మారుతి ముద్రాక్షరశాల యందు
గుంపెని హనుమంతరావు చే
ముద్రింపఁబడినది.

1918.

ఓం.

ప్రాయశ్చిత్త పశు నిర్ణయము.

సోమపానము చేయుటయందు పాలంభము చేయబడు ప్రాయశ్చిత్త పశువులను గూర్చి విప్రతిపత్తియుండుటచే నీసిద్ధాంతమును శ్రుతి యుక్త్యను భవసమ్మతముగ నిరూపించు చున్నారము.

అగ్నిష్టోమమునకు అగ్నీషోమీయము సవనీయమను రెండు పశువులు ప్రధాన యాగముతో సంబంధించి యుండుటచే శాస్త్ర విహితములై యున్నవి. ఇందు విప్రతిపత్తికి నవకాశ మెంతమాత్రమును లేదు. విప్రతిపత్తి యెందదన సోమయాగము చేయదలంచిన వాని యందలి యధికార వైగుణ్యముచే విధింపబడిన ప్రాయశ్చిత్త పశువులందు. అదెట్టులనిన సోమయాగము చేయదలంచిన వానియొక్క తండ్రి తాత ముత్తాతలలో గాని తండ్రి తాతలలో గాని యెవ్వరైన నొకరు సోమయాగము చేయనిచో నట్టివాని సోమయాగమున నైంద్రాగ్నము ఆశ్వినమను రెండు పశువులు ప్రాయశ్చిత్తార్థము పాలంభము చేయబడు వాడుకయే కారణము చేతనో యంధపరంపరగా ప్రసరించి నేటికి పాదుకొని యున్నది. ఇయ్యది శాస్త్రయుక్త్యనుభవ విరుద్ధమగుటంజేసి యందలి దోషముల విమర్శింపుచు రాద్ధాంతమును స్వీకరింపు చున్నారము

తృతీయపురుష పర్యంతము సోమయాగము లోపించిన వారైంద్రాగ్నమును పాలంభము చేయవలయు ననుటకు గల శ్రుతి ప్రమాణము. "ఐంద్రాగ్నంపు నరుత్సృష్ట మాలభేతయ ఆశ్రుతీ యాత్పురుషాత్సోమం నపిబే ద్విచ్ఛిన్నోవా ఏతస్య సోమపీథో యోబ్రాహ్మణస్సన్ తృతీయాత్పురుషాత్సోమం నపిబతీంద్రాగ్నీ ఏవ స్వేన భాగధే యేనోపధావతి తావే వాస్మై న్సోమపీథం ప్రయచ్ఛతః వైనగ్ సోమపీథోనమతిం"

— పై శ్రుతికి విద్యారణ్య భాష్యము. —

విచ్ఛిన్న సోమపీథస్య పశుంవిధత్తే । గాలితవృషణో బలీవర్దః

త్స్పృష్ట ఇత్యుచ్యతే । స్వపోషీణోర్వా లాంగల వహనాదేస్తుక్తః పునరుత్స్పృష్టః । స్వాత్మనా మారభ్య తృతీయః పురుషః పితామహః పితా స్వయంచ యదా సోమం నపిబేయుః తదానీ మేతస్య త్రయస్య సోమపానం విచ్ఛిన్నం నపీతం పశుమాలభేత.

పై శ్రుతికి ఆపస్తంబసూత్ర వ్యాఖ్యాతయగు భట్టరుద్ర దత్తులిట్లు వ్యాఖ్యానమును వ్రాసియున్నారు:— "త్రి త్రియః ప్రాంచస్త్రయః ప్రత్యంచ ఇత్యాదౌ ప్రాశ్నే నోక్తా దీక్షావేదన నామ సుబ్రహ్మణ్యాదౌ నామభిః కీర్త్యమానానాం పిత్రాదీనాం త్రిపూరుషే । తస్యాం చరమః ప్రపితామహ స్తృతీయోఽభిప్రేతః నత్వాత్మన స్తృతీయః పితామహః । య తః సోమపానోద్యతి స్యాత్మ నస్తద్విచ్ఛేదాభావాత్ ఏతత్తేత తయోశ్చ త్వా నన్వేతి త్తై పితామహ ప్రపితామహ యోశ్చతా మన్వేతి తిస్పృషు ప్రసక్తేషు విదధాతి తస్మాదా తృతీయాత్పురుషాన్నామ నగృహ్ణాంతీ త్యాదౌ సక్తార్థత్వాచ్చ । తథా విధ్యర్థత్వ మప్యతి ఏవ నిదర్శనా దవగంతవ్యం । తదయమర్థో భవతి । యస్య పిత్రాదయస్త్రయః పురుషాః న సోమం పీతవంతః స సోమ పీథార్థీ పశుమాలభేతేతి । కాత్యాయన మతాత్తు ద్విపురుష విచ్ఛిత్తావ పీష్యతె యథాహ ! వసంతెగ్నిష్టోమః ఐంద్రాగ్నం పునరుత్స్పృష్టమాలభేద్ద్వి పురుషా సోమ పీథన ఇతి । కః పునరుత్స్పృష్టః భాగః పునరుత్స్పృష్ట ఇతి భారద్వాజః । బౌధాయ నస్త్వాహ । పునరుత్స్పృష్టోఽనడ్వాన్ ఇత్యవశిష్టగవ ఏష ఉక్తో భవతి లింగం చాత్ర భవతి । పునరుత్స్పృష్ట ఇవహ్యే తస్య సోమపీథ ఇతి॥''

పై శ్రుతి వ్యాఖ్యానముల వలన విచ్ఛిన్న సోమపీథ సంధానార్థ మైంద్రాగ్న పశువును పాలంభము చేయవలయునని తేట తెల్లమగుచున్నది. పునరుత్స్పృష్టమన జవసత్త్వములు డిగినయెద్దని బోధాయన విద్యారణ్యులు దలంచుచున్నారలు ఛాగమని భారద్వాజులు దలంచుచున్నారలు ఐనను జైమిని అ ౧౦ పా ౨ అ ౩౦. అగు సాధారణ గుణవచనములగు శ్వేతాది శబ్దాధికరణ న్యాయముచే పునరుత్స్పృష్టము ఛాగమని శిష్టులు వ్యవహరింపుచున్నారలు.

ఇది యిట్లుండ సోమపానేచ్ఛయందు శ్రుత్యంతరముచే ప్రాయశ్చిత్తాంతరము విధింపబడుచున్నది. అది యెట్లనిన:—

“ఆశ్వినం ధూమ్రల లామమాలభేత । యోదుర్బ్రాహ్మణ స్సోమం పిపాసేదితి.”

పై శ్రుతికి విద్యారణ్య భాష్యము.

దుర్బ్రాహ్మణస్య సోమపానేచ్ఛాం నిమిత్తీకృత్య పశుం విధత్తే । మలినశ్వేతత్వం ధూమ్రత్వం । లలాటే శ్వైత్యలాంఛితో ఽనశిష్ట శరీర ధూమ్రవర్ణః పశురశ్వినోః ప్రియః । దుర్బ్రాహ్మణ లక్షణం బోధాయనేనోక్తం । యస్య వేదశ్చ వేదీచ విచ్ఛిద్యేతే త్రిపూరుషం స వై దుర్బ్రాహ్మణో నామ యశ్చైవ వృషలీపతిః । పూర్వోక్తే పునరుత్సృష్ట శ్రౌతో బ్రాహ్మణస్సన్ తృతీయాదిత్యుక్తత్వాదీదృశో దుర్బ్రాహ్మణో నాధికారీ । అత్రతు సోమపానే శ్రద్ధాళుత్వే నేచ్ఛాయత్వే సతి దుర్బ్రాహ్మణో ఽధిక్రియతే॥”

పై శ్రుతికి భట్టరుద్రదత్తులిట్లు వ్యాఖ్యానమును వ్రాసియున్నారు: «కోసౌదుర్బ్రాహ్మణః । తమాహ బౌధాయనః। యస్య వేదశ్చ వేదీచ విచ్ఛిద్యేతే త్రిపూరుషం । సవైదుర్బ్రాహ్మణో నామయశ్చ పౌనర్భవో భవేదితి । తత్ర వేదశ్చ వేదీచేతి చకారాభ్యాం వ్యక్తమ్ సముచ్చయాభావమాదుః యావిచ్ఛేద ఏవ భవత్యాశ్వినో నాన్యతరస్య విచ్ఛేదె । భారద్వాజస్త్వాహ । విలుప్త సావిత్రీకోదుర్బ్రాహ్మణ ఇతి । తస్మిన్ స్తుపక్షే త్రిపురుషముభయ విచ్ఛేదే పిఠవత్యే వాశ్వినః । ఐంద్రాగ్న స్తు నేష్యతే । నిమిత్తాభావాత్॥”

పై శ్రుతి వ్యాఖ్యానముల వలన దుర్బ్రాహ్మణుడు సోమపానము చేయ దలంచినచో ఆశ్విన పశువును పాలంభము చేయవలయునని స్పష్టము గుచున్నది. దుర్బ్రాహ్మణుడనినచో త్రిపురుషముగా వేద వేదులు లోపించినవాడు, వృషలీపతి, పౌనర్భవుడు, సావిత్రి పుష్కలముగా లోపించినవాడును. అని నిరూపింప బడియున్నవి. వీరలు సర్వకర్మ బహిష్కృతులని స్మృతులు వక్కాణింపుచున్నవి. ఇట్టి సర్వకర్మ బహిష్కృతులకు శ్రద్ధచే సోమపానేచ్ఛ జనించె నేని ఆశ్విన పశువును పాలంభము చేయవలయుననియు ఐంద్రాగ్నముతో నవసరముగాని యధికారముగాని లేదనియు తేటతెల్లమగుచున్నది.

పై రెండు శ్రుతులను వాటి వ్యాఖ్యానములను బరిశీలించి చూచిన

తేలిన సారాంశ మెట్టిదనఁగా:— సోమపానము చేయదలఁచిన వారి యందలి వైగుణ్యముచేత తదధికారసిద్ధికై వ్యవస్థిత వికల్పముచే నైంద్రాగ్నాశ్విన పశువులు ప్రాయశ్చిత్త పశువులుగా విధింపబడెనని. అందు బ్రాహ్మణునికి విచ్ఛిన్న సోమపీథ సంధానార్థము ఐంద్రాగ్న పశువు, దుర్బ్రాహ్మణునికి సోమపాన సిద్ధికై యాశ్విన పశువున్ను ప్రాయశ్చిత్తార్థమై విధింపబడి యున్నది గాని రెండు పశువులు నొక్క పురుషుని యందలి వైగుణ్య సమాధానార్థమై యెంత మాత్రము విధింపబడలేదు. ఇది యిట్లుండ కొందరు దుర్బ్రాహ్మణునియందు దౌర్బ్రాహ్మణ్యము, విచ్ఛిన్న సోమపీథము అను రెండు వైగుణ్యములు సంభవించుననియు నారెంటికి ప్రాయశ్చిత్తార్థము రెండు పశువులను నాలంభము చేయవలయుననియు దలంచుచున్నారలుగాని యది యజ్ఞాన విలసితము. ఈ రెండు పశువులును సోమపానేచ్ఛ యందలి యధికారమునకై వ్యవస్థిత వికల్పముచే విధింపబడినవి గాని దౌర్బ్రాహ్మణ్యనివృత్తికి మాత్రమాశ్వినమనియు విచ్ఛిన్న సోమపీథమునకు మాత్రమైంద్రాగ్నమనియు నిర్వచింపబడి యుండలేదు. అట్లు దలంచినచో "యో దుర్బ్రాహ్మణస్సోమం పిపాసేదితి" యను శ్రుతి వ్యర్థముగా వచ్చును. మరియు సోమపానేచ్ఛయందు విధింపబడినను అదృష్టజనకములగుటచే రెండు పశువులకును సముచ్చయము యుక్తమని యనవచ్చును గాని యదియు నజ్ఞాన విలసితమే. ఏలనన నీ పశువులు పురుషుని యందలి వైగుణ్య సమాధానార్థమై విధింపబడిన ప్రాయశ్చిత్తములు గాని యదృష్ట జనకములెంత మాత్రమును గానేరవు. ఇట్టి ప్రాయశ్చిత్తములకు వికల్పమే గాని సముచ్చయమెంత మాత్రమును గానేరదను రాద్ధాంతము జైమిని అ. ౧౨ పా 3 అ ౫ అధికరణ న్యాయముచే నిర్ణయము చేయబడియున్నది. కొందరు విచ్ఛిన్న సోమపీథనే దుర్బ్రాహ్మణుడని తలంచుచున్నారలు. యిది యసంగతము. విచ్ఛిన్న సోమపీథ మాత్రముచే దుర్బ్రాహ్మణత్వమెంతమాత్రమును శంకింపబడగూడదు. అట్లు దలంచిన "బ్రాహ్మణస్సన్ తృతీయాత్" అను శ్రుతివ్యాకోప దోషము గలుగును. అంతియె గాదు సర్వవ్యవహార లోపప్రసంగము గూడవాటిల్లు విచ్ఛిన్న సోమపీథవైగుణ్యముచే దుర్బ్రాహ్మణత్వము సంక్రమించెనేని లోకములో బ్రాహ్మణులనువారల ప్రసిద్ధము గావచ్చును. దుర్బ్రాహ్మణుడు సర్వకర్మ బహి

ష్కృతుడని స్మృతులు ఘోషింపుచున్నయవి. దానంజేసి యజన యాజనాది షట్కర్మములకు హానిగలుగు. దానంజేసి లోకమునందు స్వవహార దశయందుండు షట్కర్మ వ్యవహారమంతయు నశాస్త్రీయమే కావచ్చును. లేదా వేద శాస్త్రములకు గతిలేక నిష్ప్రయోజనములై యుండి నశింపవలసి వచ్చును. దానంజేసియే "వేదశ్చ వేదిశ్చ" యను స్థలమందు "వేద" శబ్దముచే స్మార్తాగ్ని హోత్రము గ్రహింపబడు చున్నయది అట్టి యభిప్రాయముచేతనే "లుప్త సావిత్రికా న్బ్రాహ్మణాః" అని భారద్వాజులు నిర్వచించియున్నారలు. ఇట్టి యభిప్రాయముచేతనే "అని యతోపాసకస్యదో బ్రాహ్మణ్యమ్" అని ప్రయోగవృత్తికారులు వచించియున్నారలు. ఇట్టి యాశయమే వాహిని పత్రియములోను గాగల యాపస్తంబ సూత్రవ్యాఖ్యానములలో గూడ నిర్వచింపబడి యున్నయది. ఇట్లు లెన్ని విధముల పరికించి చూచినను ఆశ్వీన పశువు అనూచాన బ్రాహ్మణ విషయమగు ప్రాయశ్చిత్త మెంతమాత్రమును గానేరదు. కావున విచ్ఛిన్న సోమపీథసంధానార్థమైన బ్రాహ్మణులకు నైంద్రాగ్న మొకటియే ప్రాయశ్చిత్త పశువుగా నగ్నీషోమీయ పశువుతోను సాలంభము చేయబడవలయును. ఆశ్వీనమును గ్రహించుటచే నవి హింసయగు పశ్వాలంభముచే హింసాప్రయుక్త దోషములు యజమానుని యందును ఋత్విక్కుల యందును సంక్రమించుటయే గాక నశాస్త్రీయ కృత్య మొనరించుటచే కర్మ సంపూర్తి యగుటకు మారుగ ననర్థము వాటిల్లును.

కావున 'యశ్శాస్త్రవిధి ముత్సృజ్య వర్తతే కామకారతః । నస సిద్ధి మవాప్నోతి నసుఖం నపరాంగతిం" యను శ్రీకృష్ణ శాసనమును గుర్తెరింగి శిష్టులును వైదికమార్గ నిరతులును ప్రవర్తకులును ప్రయోగ కుశలులును అంధపరంపరగా వాడుకలోనికి వచ్చిన ఆశ్వీన పశువును ప్రాయశ్చిత్త పశువులనుండి విడచి ప్రవర్తింపుదురు గాక. ఒకానొక వేళ యాజకులు బ్రాహ్మణుని యందలి యనుగ్రహముచే బ్రవర్తించిరేని యా ప్వాడాశ్వీనమును గ్రహించి యైంద్రాగ్నమునుండి విరమించి ప్రవర్తింపుదురు గాక. ఏవిధమునైనను ఐంద్రాగ్నాశ్వీనములకు సముచ్చయమే తీరునను పొసగదనియు నారెంటికిని సముచ్చయము జేయుటచే శ్రుతిస్మృతులకు వ్యాకోపము గల్గించినవారలై యిహపరముల రెండింటికిని దూర

మగుదురని గుర్తెరింగి సర్వ జనులును వ్యవహరింపుదురు గాక.

ఇతి నారాయణ స్మృతిః॥

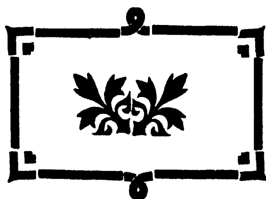
క్రతువునందలి సంకల్పము.

«విచ్ఛిన్న సోమపీథ సంధానార్థం మైంద్రాగ్నం పశుమగ్నీషోమీయేన పశునా సహాపాలంభం కుర్వే సోమేనయక్ష్యే యద్వా॥

ఔబ్రాహ్మణ్య నివృత్తిద్వారా సోమపాన సిద్ధ్యర్థం మాశ్వినం పశుమగ్నీషోమీయేన పశునా సహాపాలంభం కుర్వే సోమేనయక్ష్యే॥

ఇతి నారాయణ స్మృతిః॥

10115